

ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ КОШТІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Окушко Я.О., здобувач вищої освіти

Рочева Г.В., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Маліков В.В., д-р держ. упр., професор
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Загострення проблеми дефіциту Пенсійного фонду вимагає здійснення термінових заходів щодо контролю його наповнення за рахунок усіх можливих джерел, в тому числі трансфертів з бюджету. Проте, головним таким джерелом справедливо вважається фонд оплати праці. Його загальна сума використовується як база для нарахування внесків до Пенсійного фонду, що включаються до собівартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг. Трансферти з бюджету для фінансування дефіциту Пенсійного фонду повинні скорочуватись. Тим паче, що й сам бюджет має великі проблеми з власним дефіцитом.

Навантаження на Пенсійний фонд з кожним роком збільшується. У 2021 році в Україні на 100 працівників припадало 92 пенсіонери. Дефіцит Пенсійного фонду складає біля 24 млрд. грн. У зв'язку з цим контроль фонду оплати праці набуває додаткової актуальності. На нашу думку, він повинен також набирати загальнодержавних форм і охоплювати усіх платників внесків до Пенсійного фонду: фізичних і юридичних осіб, підприємств, їх об'єднань, регіонів різних рівнів, тощо.

За результатами контролю мають виявлятися фактори, які через фонд оплати праці найбільш суттєво впливають на суми внесків, що повинні надходити до Пенсійного фонду, встановлюватись причини їх ненадходження, винні в цьому особи та дійові, жорсткі заходи щодо їх відповідальності.

Одним з інструментів забезпечення ефективності такого контролю, на нашу думку, може стати державне планування платникам до Пенсійного фонду нормативних сум

їх внесків, виходячи із встановлюваних їм нормативів фонду оплати праці. Це, на нашу думку, сприятиме зменшенню апетитів тих роботодавців, які стали занадто вже охочі до уведення заробітної плати в «тінь», заниженню її сум, що нараховуються, до затримок в її виплаті працівникам тощо.

Можливо, що таке виглядатиме як відхід від ринкових принципів економіки. Але ж ручного управління процесами збалансування Пенсійного фонду уникнути зараз вже не вдасться, бо воно є часткою загального ручного управління державними фінансами, пролонгованого з минулого року на теперішній.

Для повноцінної дії ринкових важелів в цьому питанні належних умов поки ще не створено і рішення доводиться приймати виходячи із поточної ситуації. В цьому проявляє себе особливість даного періоду розвитку нашої економіки, який одночасно є прямим наслідком глобалізації як загально цивілізованого явища, динамічним і мінливим, продукуючим складність припущень і полярність точок зору.

На рівні підприємства основними факторами, від яких буде залежати його нормативний фонд оплати праці, можуть розглядатись [1]:

- обсяги виробництва (O_v);
- кількість працівників-платників Пенсійного фонду на одиницю обсягу виробництва ($\Pi_{\text{лф}}$);
- штатна кількість робітників підприємства, що припадає на одного платника ($\text{Ш}_{\text{тп}}$);
- кількість робочих тижнів в середньому відпрацьованих кожним штатним робітником ($K_{\text{рт}}$);
- середня кількість відпрацьованих днів, що припадає на один робочий тиждень ($K_{\text{вд}}$);
- середня кількість відпрацьованих годин, що припадає кожний відпрацьований робочий день ($K_{\text{вг}}$);
- заробітна плата за одну відпрацьовану годину, унормована державою виходячи із середньої, а не мінімальної заробітної плати по країні або по відповідним регіонам ($Z_{\text{пн}}$).

З урахуванням наведених факторів для контролю унормованого підприємству значення фонду оплати праці (ФОП_н) пропонується наступна аналітична модель:

$$\text{ФОП}_n = O_v \cdot \text{П}_{\text{лф}} \cdot \text{Ш}_{\text{тп}} \cdot K_{\text{рт}} \cdot K_{\text{вд}} \cdot K_{\text{вг}} \cdot Z_{\text{пн}}. \quad (1)$$

На рівні регіонів та в інших випадках унормування фонду оплати праці склад факторів в аналітичній моделі, безумовно, буде змінюватися [2]. Вплив на величину нормативного фонду оплати праці кожного з факторів, що включаються до аналітичної моделі має оцінюватись виходячи з рівності інших різних умов.

На нашу думку, запропонований підхід відносно розрахунків роботодавців з Пенсійним фондом щодо внесків до нього є справедливим. Ми вважаємо не зовсім коректними посилення значної кількості підприємців на те, що нібито податкове навантаження на фонд оплати праці занадто високе, особливо в умовах дії з 2011 року Податкового кодексу України.

По-перше, тому що, якщо навантаження дійсно податкове, то у собівартість продукції воно не має включатися, і у даному разі мова повинна йти тільки про навантаження на собівартість. По-друге, це є навантаження не на підприємця, а на покупця, бо саме на нього воно підприємцем перекладається через ціну реалізації. По-третє, за нарахуванням внесків до Пенсійного фонду стоять соціальні стандарти з наступних пенсійних виплат і попередніх виплат заробітної плати, які своєю мірою повинні не підривати довіру громадян до держави, а сприяти вирішуванню питань забезпечення соціальної справедливості.

Свідченням того, що ці питання є непростими не тільки в Україні є підписана ще в 2000 році керівниками 188 держав Декларація тисячоліття, якою передбачено до 2025 року створити більш рівні і справедливі для всіх умови життя, в тому числі досягти суттєвих зрушень в ліквідації бідності.

Проте, в цьогорічному посланні з даного приводу генерального секретаря ООН акцентується увага на зростаючій соціальній нерівності в світі, яка не дозволяє мільйонам людей вирватись із бідності. «Ми повсюдно спостерігаємо розширення можливостей для небагатих і тільки лише зростаючу нерівність для більшості» [3].

За своїм змістом прояви соціальної нерівності в різних країнах можуть бути неоднаковими і навіть парадоксальними. Так в розвинутих західних країнах парадоксальним, на нашу думку є те, що безробітні можуть бути соціально захищеними краще ніж ті, хто їх утримує. А в Україні парадоксом є те, що робота не завжди захищає громадянина від бідності.

Подібні парадокси зайвий раз підкреслюють, що аксіоматичною є теза: спочатку за рахунок підвищення заробітної плати має відбуватись збільшення фонду оплати праці, і лише потім на його основі – збільшення Пенсійного фонду. Проте в нашій державі все ще вважається неприйнятним підвищення заробітної плати без підвищення продуктивності праці, хоча на цьогорічному Всесвітньому економічному форумі в швейцарському Давосі обговорювалось, що таке все ж можливе і буде означати тільки більш справедливий розподіл благ поміж працею і капіталом.

Ми вважаємо, що вимога забезпечення відповідності темпів зростання заробітної плати темпам зростання продуктивності праці є актуальною, але тільки до відповідного порогу, за яким вже діють інші вимоги, Зокрема тому, що задіяти такі впливові на продуктивність праці фактори як використання сучасних досягнень науки, техніки і технології може і зобов'язаний саме роботодавець, а не працівник, про заробіток якого йдеться.

Посилання першого на те, що підвищення заробітної плати стримується відставанням в зростанні продуктивності праці, не зовсім коректні. Ними роботодавці-власники

просто приховують своє небажання переводити виробництво на інтенсивний шлях розвитку, який потребує додаткових фінансових інвестицій та інших витрат.

В кінцевому підсумку використання моделі (1) сприятиме покращанню надходжень внесків до Пенсійного фонду і досягненню його відповідності встановленим індикаторам фінансової безпеки [4] за такими показниками як:

- рівень виконання плану по доходах Пенсійного фонду, яким оцінюється стан наповнення ресурсної бази Пенсійного фонду і можливий вплив на рівень його дефіциту;

- рівень доходів Пенсійного фонду до валового внутрішнього продукту, який характеризує важливість Пенсійного фонду в фінансовій системі та показує рівень перерозподілу фінансових ресурсів через Пенсійний фонд;

- рівень дефіциту або профіциту Пенсійного фонду відносно до валового внутрішнього продукту, що оцінює рівень розбалансованості Пенсійного фонду, який може впливати як на стан всієї фінансової системи, так і окремих її елементів;

- рівень трансфертів із бюджету у доходи Пенсійного фонду, який характеризує рівень залежності Пенсійного фонду від трансфертів з бюджету та рівень покриття власних видатків за рахунок власних ресурсів;

- рівень заборгованості Пенсійному фонду платників внесків до нього;

- рівень заборгованості Пенсійного фонду з пенсій тощо.

Шляхи вирішення проблем Пенсійного фонду, на нашу думку, треба пов'язувати, перш за все, з реформуванням економіки в цілому. По-друге, місцем пошуку цих шляхів повинне стати не скорочення його видатків, а збільшення його доходів. По-третє, сьогодні першорядним напрямом збільшення надходжень коштів до Пенсійного фонду є виведення з «тіні» заробітної плати, суми якої давно вже стали руйнівно великими. По-четверте, без суттєвого, стрибкоподібного і невідкладного зростання заробіт-

ної плати громадян держави довгого і безпорадного тупцювання на одному місці з питань, що розглядаються не уникнути. По-п'яте, необхідно оголосити і безкомпромісно вести боротьбу із заборгованістю щодо виплати заробітної плати та сплатою внесків до Пенсійного фонду.

Перелік посилань:

1. Болдох М.А. Економічний аналіз: навч. посібник / за ред. М.Г. Чумаченка. К.: КНЕУ, 2001. 540 с.
2. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. 3-е изд. К.: ИП «Экоперспектива», «Новое знание», 1999. 498с.
3. Растущее неравенство не даёт вырваться из бедности. *Голос України*. №35(5535). 21 февраля 2013 г.
4. Шемяева Л.Г. Концептуальні підходи до оцінки стану фінансової безпеки сектору державних фінансів України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*: зб. наук. праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2011. №1(1). Харків: ХНАДУ, 2011. С.130-134.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент

Гордієнко Г.В., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Зовнішньоекономічна діяльність держави дає можливість співпраці та економічного розвинення міжнародного права у сфері господарської діяльності.

Загальні умови та порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання визначаються Господарським кодексом України, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та іншими нормативно-правовими актами.